Iliev érdeklődésének megszűnését — mint már említettük — főként a kiegyezéskori Magyarország nemzetiségi politikája következményének tekinthetjük.

Iliev nevével csak egyszer találkozunk a regebbi magyar szakirodalomban. Strausz Adolf említi meg a *Bolgár népköltési gyűjtemény*-hez írt előszavában, amikor áttekinti és jellemzi a különböző bolgár népköltési gyűjteményeket, s köztük szól A. T. Iliev művéről is (*Népköltészeti művek és szokások gyűjteménye. Összegyűjtve a különféle bolgár vidékeken. Szófia, Ch. St. ch. Tacev, 1889.*). Strausz az első nagyobb műfordítás-kötetet jelentette meg magyarul, mely a bolgár népköltészetből ad válogatást. Iliev műveről azt írja, hogy „tartalom tekintetében kiválik".

*

A Sztanko Vrazról és Vörösmartyról szóló cikktől (Csitaliste, 1872.) eltekintve nem találtunk a 60-as, 70-es években olyan adatot, ami a szerb és horvát irodalmak közvetítő szerepére utalna. Pedig Zmaj Jovanovics jelentős műfordítói tevékenységet fejtett ki a 19. század második felében. Legnépszerűbb műfordításai közt találjuk *Az őrült* c. verset is. Kulturális, irodalmi tájékoztatás, indítás, ösztönzés természetesen mindenkor a legkülönbözőbb irányból jöhet, de nem egyformán, nem mindig, és nem is mindenkor talál visszhangra vagy ébreszt hatást. Láthatjuk ezt Iliev munkásságában is. A cseh irodalom Petőfi versének lefordítására ösztönözte, de ugyanakkor a szerb irodalom hasonló indításai még nem érték el, s nem keltettek benne visszhangot. Ezek s az orosz irodalom ösztönzései Ivan Vazov nagy bolgár költő és író figyelmét keltették fel, aki Petőfi *Az őrült* c. versének lefordításával megalapozta Bulgáriában Petőfi mindmáig tartó s egyre növekvő hírnevét és szeretetét.

A BOLGÁR ÍRÓK SZÖVETSÉGÉNEK ELMÉLETI PÁRTKONFERENCIÁJA

1966. október 25 és november 2 között a bolgár írószövetség széles körű tanácskozást rendezett Szófiában a bolgár irodalom fejlődésének kérdéseiről. Az elméleti jellegű konferenciának az kölcsönzött különös jelentőséget, hogy összehívására a Bolgár Kommunista Párt küszöbönálló IX. kongresszusa előtt került sor, s hogy azon a testvéri írószövetségek delegátusai is részt vettek. A Szovjetuniót Mihail Lifsic, a marxista esztétikatörténet világszerte ismert kutatója képviselte, Jugoszláviából Augusztin Sztipcsevics, Romániából Gheorghe Achitei volt a konferencia vendége ,a Magyar Írók Szövetsége képviseletében pedig Illés Lajos és e sorok írója látogatott Szófiába.

A négy munkanapból álló tanácskozássorozat *A pártpolitika az irodalom területén és mai irodalmunk helyzete* címmel elemezte a legutóbbi évek bolgár irodalmi és művészeti életének fejlődését. Pantelej Zarev szófiai irodalomtörténész-professzor és kritikus főbeszámolója *Az irodalom feladatai és általános helyzete* címmel hangzott el, s azt több részletes korreferátum követte. Ivan Ruzs *A mai regény,* Sztojan Karolev *A történelmi regény,* Rozalia Likova *A kisregény és elbeszélés,* Efrem Karafilov *A költészet,* Dimiter Kanosev *A dramaturgia,* Emil Petrov *A filmdramaturgia,* Pavel Vezsimov *A szatíra,* Nikolaj Jankov *Az ifjúsági és gyermekirodalom,* Minko Nikolov pedig *Az irodalmi kritika* kérdéseiről adott elő, s a részletproblémákat hozzászólások is megvilágították.

Nagy sikere volt Mihail Lifsic szabadon előadott, tartalmas és szellemes felszólalásának: a pártosságról és elkötelezettségről beszélt, az ókori görögök, Dante és Petőfi példáját emlegette. A jugoszláv delegátus a művészi alkotószabadság kérdése köré szőtte gondolatait, Illés Lajos az évszázados bolgár—magyar irodalmi kapcsolatok történetét vázolta, valamint a Kulturális és Elméleti Munkaközösség tevékenységét ismertetve, a hazai elméleti vitákról és eredményekről adott számot, míg a másik magyar felszólalás irodalomtörténet és kritika viszonyát, illetve a legutóbbi években elért hazai sikereit próbálta körvonalazni.

*

A konferencia idején többször is alkalmunk nyílott arra, hogy Lifsic elvtárssal beszélgessünk. Sokszor szóba hozta egykori magyar ismerőseit, barátait és

elvtársait: Czóbel Ernőt, Gábor Andort, Hidas Antalt, Illés Bélát, Kun Bélánét, Kun Ágnest és Lukács Györgyöt. Vendéglátóinkat viszont érthetően mindenekelőtt a bolgár—magyar irodalmi kapcsolatok jelene érdekelte. Nagy tetszést aratva mutattuk fel a konferencián Juhász Péter és Sípos István első magyar nyelvű bolgár irodalomtörténetét, ők pedig az első bolgár József Attila-kötetet (Nino Nikolov munkáját), Sánta Ferenc *Húsz órá*jának és Szabó István novelláinak bolgár fordítását ajándékozták nekünk.

Gazdag múltú történelmi kapcsolataink szép szimbólumaként megkaptuk a fotokópiáit a bolgár származású, nagy magyar garibaldista, Dunyov István Bulgáriában most előkerült, értékes magyar nyelvű leveleinek. Jelképes egybeesés, hogy a bolgár földön is otthonra lelt Kossuth és Garibaldi e bolgár-magyar harcostársa születésének éppen most ünnepeljük 150. évfordulóját.

KOVÁCS SÁNDOR IVÁN

Somogyi József: Tamási Áron